

Ahlaki Olgunluk ile Hırs Arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri Üzerine Nicel Bir Araştırma

The Relationship Between Moral Maturity and Ambition:
A Quantitative Study Among University Students

Seyidhan Kalkan

Sorumlu Yazar | Corresponding Author

Doktora Öğrencisi | PhD Student

Akdeniz Üniversitesi | Akdeniz University

✉ seyidhan7272@gmail.com | 0000-0002-6312-1438

Isparta | Türkiye

Melike Nur Kalkan

Din Psikolojisi Bilim Uzmanı | MA in Psychology of Religion

Diyanet İşleri Başkanlığı | Presidency of Religious Affairs

✉ mnurcet32@gmail.com | 0000-0002-2745-6804

Isparta | Türkiye

<https://doi.org/10.59379/tdpd.1807022>

Türk Din Psikolojisi Dergisi
Turkish Journal for the Psychology of Religion

Makale Bilgisi	Article Information
Makale Türü • Article Type	Araştırma Makalesi • Research Article
Geliş Tarihi • Received	20 Ekim 2025 • 20 October 2025
Düzeltilme Tarihi • Revised	07 Mayıs 2026 • 07 May 2026
Kabul Tarihi • Accepted	08 Mayıs 2026 • 08 May 2026
Yayın Tarihi • Published	30 Haziran 2026 • 30 June 2026
Değerlendirme • Review	Çift Taraflı Kör • Double-Blind
Hakem • Peer-Review	Dış-Bağımsız • External-Independent
Benzerlik Taraması • Similarity Check	Tamamlandı • Completed
Etik Onay • Ethical Approval	Etik Gerekir • Ethics Required
Çıkar Çatışması • Conflict of Interest	None • Yok
Finansman • Funding	Finansman Yok • No Funding
Lisans • License	Creative Commons BY-NC 4.0
Dergi İletişim • Journal Contact	https://dergipark.org.tr/tr/pub/tdpd

Ö z e t

Bu makalenin amacı, üniversite öğrencilerinde ahlaki olgunluk düzeyi ile hırs düzeyi arasındaki ilişkinin ampirik olarak ve din psikolojisi bağlamında kapsamlı biçimde incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini, Batman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 192 öğrenci oluşturmuştur. Katılımcıların 123'ü kadın, 69'u erkektir. Demografik veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla toplanmış; ahlaki olgunluk düzeyinin belirlenmesinde geçerlik ve güvenilirliği kanıtlanmış Ahlaki Olgunluk Ölçeği, hırs düzeyinin ölçülmesinde ise Hırs Ölçeği kullanılmıştır. Betimsel ve ilişkisel tarama modellerine dayalı nicel araştırma deseniyle yürütülen çalışmada, veriler çevrim içi anket formu üzerinden elde edilmiştir. Veri analizinde iki grup karşılaştırmaları için bağımsız örneklem t-testi, üç ve daha fazla grup karşılaştırmaları için tek yönlü varyans analizi (anova) uygulanmış; anlamlı farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla post hoc testi kullanılmıştır. Ahlaki olgunluk ile hırs arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson korelasyon analizi tercih edilmiştir. Bulgular, ahlaki olgunluk ile hırs arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermiştir. Bu sonuç, hırsın ahlaki olgunluğu zayıflatan tek yönlü bir eğilim olarak değil, etik sınırlar içinde yapılandığında hedef yönelimli motivasyonu destekleyen bir değişken olarak değerlendirilebileceğine işaret etmektedir. Cinsiyet değişkenine göre kadın katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerinin erkek katılımcılara oranla anlamlı biçimde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sınıf düzeyi açısından 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk puanlarının 4. sınıf öğrencilerinden anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Gelir durumunun ahlaki olgunluk üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı; buna karşılık yaş arttıkça ahlaki olgunluk düzeyinde azalma eğilimi bulunduğu görülmüştür. Hırs düzeyine ilişkin bulgular ise cinsiyet ve gelir durumu değişkenlerinin anlamlı farklılık oluşturmadığını; 1. sınıf öğrencilerinin hırs düzeylerinin 4. sınıf öğrencilerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir. Yaş ile hırs düzeyi arasındaki korelasyon analizi ise yaş arttıkça hırs düzeyinde belirgin bir düşüş eğilimi bulunduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen nicel bulgular, üniversite gençliğinin ahlaki ve motivasyonel gelişimini anlamada hırsın yalnızca yıkıcı bir tutku değil, ahlaki olgunluk tarafından düzenlenebilen psiko-sosyal bir motivasyon kaynağı olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir.

A n a h t a r K e l i m e l e r

Din psikolojisi • Ahlaki olgunluk • Hırs
Üniversite öğrencileri • Psiko-sosyal gelişim

A b s t r a c t

The aim of this article is to comprehensively examine, empirically and within the context of the psychology of religion, the relationship between moral maturity and ambition levels among university students. The sample consisted of 192 students enrolled at the Faculty of Health Sciences at Batman University. Of the participants, 123 were female and 69 were male. Demographic data were collected through a Personal Information Form developed by the researchers; the Moral Maturity Scale, whose validity and reliability have been established, was used to determine moral maturity levels, while the Ambition Scale was employed to measure ambition levels. The study was conducted with a quantitative research design based on descriptive and correlational survey models, and the data were obtained through an online questionnaire form. In data analysis, independent samples t-test was used for two-group comparisons, whereas one-way analysis of variance (anova) was applied for comparisons involving three or more groups; a post hoc test was used to determine the source of significant differences. Pearson correlation analysis was performed to examine the relationship between moral maturity and ambition. The findings showed a positive, high-level, and statistically significant relationship between moral maturity and ambition. This result indicates that ambition should not be evaluated as a one-directional tendency that weakens moral maturity, but rather as a variable that may support goal-oriented motivation when structured within ethical boundaries. Analyses based on gender revealed that female participants had significantly higher moral maturity levels than male participants. In terms of class level, first- and third-year students had significantly higher moral maturity scores than fourth-year students. Income level did not create a significant difference in moral maturity; however, a decreasing tendency in moral maturity was observed as age increased. Findings regarding ambition showed that gender and income level did not create significant differences, whereas first-year students had significantly higher ambition levels than fourth-year students. Correlation analysis between age and ambition revealed a marked decrease in ambition levels as age increased. The quantitative findings indicate that, in understanding the moral and motivational development of university youth, ambition should be considered not merely as a destructive passion, but also as a psychosocial source of motivation that can be regulated by moral maturity.

K e y w o r d s

Psychology of religion • Moral maturity • Ambition
University students • Psycho-social development

Giriş

Ahlak, toplumsal düzenin sürdürülebilirliği açısından vazgeçilmez bir olgudur. Ahlaki temellerden yoksun bir toplumun huzur ve sükûnet içerisinde varlığını devam ettirmesi mümkün değildir, zira etik dışı davranışlar toplumsal yapıyı tahrip eder, bireyler arası güveni zedeler ve karışmaya yol açar (Güngör, 1997: 70-71). Buna karşın, ahlak kurallarına riayet edilmesi hem toplum içinde düzeni sağlamakta hem de bireyler ve gruplar arasında sağlıklı ilişkilerin gelişimine olanak tanımaktadır. Ahlak, birey düzeyinde başlayıp toplumu etkileyen ve tekrar toplumdan bireye yansıyan döngüsel bir nitelik taşır. Başka bir deyişle, birey ahlaki normları benimseyerek uygun davranışlar sergiler ve bu normları sosyal çevresine yayar; ahlak da toplum düzeyinde bu düzenle işleyerek bireyi yeniden şekillendirmeye başlar. Bu nedenle, ahlakın kemal derecesini ifade eden ahlaki olgunluğun bireylerde yüksek düzeyde bulunması, toplumların sağlıklı olması için kritik bir öneme sahiptir (Berktas & Öztürk, 2023: 171-177; Güngör, 1997: 11-24).

Ahlaki olgunlukla benzer şekilde, hırs da bireyin kişiliği, özel yaşamı ve genel toplumsal düzen üzerinde dikkate değer ve derin bir etkiye sahiptir. Tarihsel süreç incelendiğinde, bireylerin yanı sıra, uluslar ve devletler de sınır tanımayan ve kontrolsüz iktisatları yüzünden insan hayatını büyük ölçüde zorlaştırmış, mevcut toplumsal düzeni ciddi şekilde tahrip etmiş ve kendi çevreleri dışındaki topluluklar için dünyayı yaşanması güç bir ortam haline getirmişlerdir (Pamukoğlu, 2021; Özdemir, 2005). Ancak, bu güçlü motivasyon kaynağı olan hırsın, meşru ve etik amaçlara doğru ve yapıcı bir şekilde kanalizasyonu edilmesi durumunda, son derece etkili ve faydalı bir itici güç olacağı görülecektir. Zira insan doğasının bir parçası olan diğer tüm duygusal dinamikler gibi hırsın da yapıcı ve dengeli kullanımı başarı ve gelişme gibi olumlu sonuçlar doğururken, yanlış ve yıkıcı kullanımı ise kaçınılmaz olarak yıkım ve başarısızlık gibi olumsuz sonuçlara yol açacaktır. Bireyin yüce ve insanlık için faydalı hedefleri gerçekleştirebilmesi için gerekli olan yüksek motivasyon enerjisini sağlayan hırsın, kişi bünyesinde yeterli bir düzeyde bulunması mutlak bir gerekliliktir. Aksi bir durumda, birey net hedefler belirleme yeteneğini kaybedecek, değerli ve yapıcı işleri yerine getirmek için gerekli çabayı gösteremeyecek ve nihayetinde doğruyu ve adaleti egemen kılmak adına harekete geçmekten mahrum kalacaktır (Hökelekli, 2011: 95-102; Baymur, 2020: 81-92; Çetin & Kırıl, 2023: 1703).

Ahlaki olgunluk ve hırsın bu denli merkezi öneme sahip olmaları, bu olguların akademik açıdan incelenmeye değer olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Literatürde her iki kavram müstakil olarak geniş yer bulsa

da hırsın yıkıcı ve yapıcı doğasının ahlaki gelişim düzeyleriyle nasıl bir ilişki içinde olduğu, özellikle din psikolojisi bağlamında yeterince ampirik veriye dayanmamaktadır. Literatürdeki çalışmalar genellikle hırs kavramını iş etiği çerçevesinde veya zekâ değişkeniyle ilişkilendirmeye odaklanmış olup (Ahmed, 2023; Çetin, 2022; Çetin & Kıral, 2023), bu olgunun bireyin ahlaki olgunluk düzeyi ile bağını açıklamakta eksik kalmaktadır. Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurarak her iki değişken arasındaki etkileşimi ampirik verilerle ortaya koymayı ve literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, temel araştırma sorunsalı, yüksek düzeydeki hırsın düşük düzeyde bir ahlaki olgunluğa mı yol açtığı, yoksa yüksek düzeyde bir ahlaki olgunluğu mu teşvik ettiği etrafında şekillenmektedir. Ayrıca, yüksek ahlaki olgunluk seviyesine sahip bireylerin hırs düzeylerinin durumu ve düşük ahlaki olgunluğa sahip bireylerin yüksek düzeyde hırs taşıyıp taşımadığı da yanıtlanması gereken kritik sorular arasında yer almaktadır. Bu tür sorulara ampirik verilerle yanıt bulabilmek amacıyla, mevcut çalışmada ahlaki olgunluk ve hırs arasındaki ilişki ampirik bir yöntemle incelenecektir.

a. Teorik Çerçeve

Türk Dil Kurumu sözlükleri (TDK, 2025) ahlakı, “bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları; aktöre, sağtöre” ve “huyar” şeklinde tanımlamaktadır. İnsanların bir arada yaşamasını mümkün hale getiren en önemli şeylerin başında ahlak gelir. Ancak insanların bir arada yaşamasını sağlayan ahlak, iyi olan ahlaktır. Zira ahlakı kötü ahlak ve iyi ahlak diye ikiye ayırmak mümkündür. Hadislerde ve İslami kaynaklarda iyi ahlaka yani güzel huylara hüsnü’l-huluk, mehâsinü’l-ahlâk, mekârimü’l-ahlâk, el-ahlâku’l-hasene, el-ahlâku’l-hamîde gibi isimler verilir. Kötü ahlaka yani güzel olmayan huylara ise sûü’l-huluk, el-ahlâku’z-zemîme, el-ahlâku’s-seyyie denmiştir. “Ahlâk Arapça’da ‘seciye, tabiat, huy’ gibi mânalara gelen hulk veya huluk kelimelerinin çoğuludur (Çağrı, 1989).

Ahlak ve olgunluk kavramlarının birleşiminden meydana gelen ahlaki olgunluk ise, ahlaki duygu, düşünce, yargı, tutum ve davranış boyutlarında yetkinliğin ve en üst seviyenin yakalanması durumudur; aynı zamanda bu duruma en zengin, en gerekli ve en kapsayıcı anlamı veren tüm ahlaki niteliklerin bütünüdür (Şengün-Kaya, 2007: 52). Diğer bir deyişle, ahlaki olgunluk, bireyin ahlaki normları benimsemesi, bu normları içselleştirmesi ve bunları yaşam pratiğine tutarlı bir şekilde yansıtması sürecini kapsamaktadır veya bireyin ahlaki açıdan ideal bir düzeye ulaşmasıdır. Kuran-ı Kerim’de Peygamber efendimiz Hz. Mu-

hammed'e (sav) hitap eden "Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin" (Kalem, 4/68) ayeti celile, ahlaki olgunluğun farklı düzeyleri olduğuna işaret etmekte ve en yüksek olgunluk seviyesinin efendimiz Hazreti Muhammed Mustafa'ya (s.a.v.) ait olduğunu vurgulamaktadır.

Ahlaki olgunluk düzeyi, toplumların ilerlemesi ve gelecekteki yapısının belirlenmesinde merkezi bir rol oynayan temel bir güçtür. Yüksek ahlaki olgunluk seviyeleri, topluluklar ve bireyler arasında barış ve güven ortamının tesis edilmesi potansiyelini taşıırken; bunun aksine, düşük ahlaki olgunluk düzeyleri, sayısız çatışma ve anlaşmazlığın ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir. Bu kritik önemin farkında olan inanç sistemleri (dinler), mensuplarının ahlaki gelişimini teşvik etmek amacıyla çeşitli normlar ve kesin emirlere dayalı kurallar bütünü oluşturmuştur. Din psikolojisi alanındaki araştırmacılar da hemen hemen her inanç sisteminin ahlaki bir boyutu içerdiği gerçeğinden hareketle, ahlaki dindarlığın ayrılmaz bir boyutu olarak kabul etmişlerdir (Kalkan, 2024: 13-14).

Ahlaki olgunluk, bireyin dışsal baskı veya yönlendirmeden bağımsız olarak ahlaki açıdan doğru düşünceler geliştirebilmesini ifade etmektedir. Bu olgunluk, vicdani gelişimin doğal bir sonucu olarak isabetli kararlar alabilmeyi ve kişiyi iyiye yöneltecek duygusal eğilimleri deneyimleyebilmeyi içerir. Dolayısıyla ahlaki olgunluk, yalnız kalınan durumlarda bile doğru davranışı sürdürebilme ve ahlaki açıdan kemale erme kapasitesi olarak değerlendirilebilir (Yalçın, 2024: 21).

Öte yandan Arapça kökenli bir kelime olan hırs kavramı İslâmî literatürde çoğunlukla mal, mevki, şöhret, ilim gibi maddî veya manevî imkânları elde etme yahut daha genel olarak belli bir gayeyi gerçekleştirme hususunda kişinin bütün benliğini kuşatan tutkular için kullanılır; yalnızca mal tutkusu için kullanıldığı da görülmektedir. İhtiras da hırs ile aynı anlamda kullanılan bir kavramdır. İhtiras huyuna sahip birine hâris veya muhteris denir. Aynı şekilde tûl-i emel kavramı da hadislerde ve ahlak kitaplarında hırsla yakın bir anlamda kullanılmaktadır (Çağrı, 1998; Dölek, 2003: 51). Psikolojik ve sosyolojik açıdan ele alındığında ise hırs kavramı; tutku, kıskançlık, çekememezlik, bencillik, kibir, gurur, azim, başarı, rekabet, beklenti, güdü ve içgüdü gibi pek çok farklı kavramla yakından ilişkilidir (Çetin, 2022: 12-19).

Kur'an-ı Kerim'de hırsın türevleri bazı yerlerde olumsuz anlam ifade ederken bazı yerlerde ise olumlu anlam ifade etmiştir. Örneğin, "Andolsun, sen onların, yaşamaya, bütün insanlardan hatta Allah'a ortak koşanlardan bile daha düşkün olduklarını görürsün. Onların her biri bin yıl yaşamak ister. Hâlbuki uzun yaşamak, onları azaptan kurtaracak değildir.

Allah, onların bütün işlediklerini görür” (Bakara, 2/96) ayetinde Yahudilerin dünyaya düşkünlükleri hırs (düşkünlük) kavramıyla ifade edilmiş ve bu gayri ahlaki arzuları yerilmiştir. Başka ayetlere bakıldığında, hırsın yalnızca olumsuz hedeflere yönelik bir his olduğu varsayımı bu bağlamda geçerliliğini yitirmektedir. Kur’an’ı-Kerim’de, Hz. Peygamberin ümmetine karşı olan ileri derecedeki sevgisi ve düşkünlüğü “harîs” kavramıyla anlatılmıştır (Dündar, 2022: 620). “Andolsun ki size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün (harîs), müminlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir” (Tevbe, 9/128). Ayette yer alan bu ifade (harîs), peygamberin (sav) müminlerin iyiliği ve hidayeti hususundaki yüksek arzusunun ve gayretini (hırsını) göstermekte olup, bu yönüyle peygamberin bir tür yüce arzuya (hırsa) sahip olduğu anlaşılmaktadır. Hatta bu ayet bağlamında, bu türden bir arzu (hırs) övülmüş ve takdir edilmiştir. Peygamberin sahip olduğu bu yoğun arzu, bir yandan müminler için bir lütuf (rahmet) teşkil ederken, diğer yandan peygamberin şahsiyeti için bir erdem (fazilet) olarak kabul edilmiştir.

Hırs kavramı, yalın olarak kullanıldığında genellikle olumsuz bir çağrışıma sahip olsa da insan doğasındaki diğer tüm duygular gibi, aşırılık (ifrat) ve eksiklik (tefrit) dengesi gözetildiğinde faydalı ve yapıcı bir itici güce dönüşebilir. Aşırıya kaçan hırs (ifrat), bireyde arzulanan hedefe ulaşmak için etik sınırların göz ardı edilebileceği ‘amaca ulaşmak için her yol mübahtır’ şeklindeki bir anlayışı pekiştirir. Öte yandan, yetersiz hırs (tefrit) ise kişiyi amaçsızlığa sürükleyerek, hedeflenen başarımların elde edilememesine veya sonuçsuz kalmasına neden olabilir. İstenilen şeyin meşru veya gayri meşru oluşuna göre ise hırsın ahlâkî değeri değişir (Dölek, 2003: 51; Çağrı, 1998). Yukarıdaki ayetlerde örneklandığı üzere, eğer hırs Hazreti Peygamber’in tebliğ ve ümmetine düşkünlüğü bağlamında olduğu gibi kullanılırsa ahlaki, ancak Yahudilerin dünya hayatına düşkünlükleri örneğinde olduğu gibi kullanılırsa gayri ahlaki bir nitelik taşır.

b. Yöntem

Bu çalışma, ahlaki olgunluk düzeyinin hırs düzeyi üzerindeki etkilerini ve hırs düzeyinin ahlaki olgunluk düzeyi üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla *ilişkisel tarama* modeliyle tasarlanmıştır. Bu çalışmanın temel araştırma sorusu, Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin ahlaki olgunluk ve hırs düzeyleri arasındaki ilişkinin yönünü incelemektir. Diğer bir deyişle, katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerinin hırs düzeyi üzerindeki etkisi ve hırs düzeylerinin ahlaki olgunluk düzeyleri üzerindeki pozitif veya negatif yöndeki etkisi incelenecektir.

b.a. Problem

Araştırmada biri temel problem, ikisi alt problem olmak üzere üç problem durumu tanımlanmıştır. Çalışmanın temel problemi şu şekilde ifade edilmiştir: Üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri ile hırs düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır? Eğer böyle bir ilişki varsa bu ilişkinin yönü ve niteliği nasıldır?

Bu temel problem doğrultusunda belirlenen alt problemler ise aşağıdaki gibidir:

-Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri, cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi ve gelir durumu değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

-Katılımcıların hırs düzeyleri, cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi ve gelir durumu değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

b.b. Hipotezler

Araştırmanın temel probleminden hareketle test edilmek üzere aşağıdaki temel hipotez oluşturulmuştur:

Üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri ile hırs düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre ahlaki olgunluk düzeyi arttıkça hırs düzeyinin azalması beklenmektedir.

Alt problemler doğrultusunda geliştirilen ve araştırmada sınanacak alt hipotezler ise şunlardır:

+Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

+Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri, yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

+Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri, sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

+Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri, gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

+Katılımcıların hırs düzeyleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

+Katılımcıların hırs düzeyleri, yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

+Katılımcıların hırs düzeyleri, sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

+Katılımcıların hırs düzeyleri, gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

b.c. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, Google Forms üzerinden çevrim içi olarak uygulanan anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Anket formu, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik Kişisel Bilgi Formu ile araştırmanın temel değişkenlerini ölçmek üzere kullanılan Ahlakî Olgunluk Ölçeği ve Hırs Ölçeği'nden oluşmaktadır. Bu kapsamda ahlakî olgunluk düzeyi Ahlakî Olgunluk Ölçeği, hırs düzeyi ise Hırs Ölçeği aracılığıyla değerlendirilmiştir. Çalışmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur:

(i)-*Kişisel Bilgi Formu*: Araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Bu formda katılımcıların cinsiyeti, yaşı, devam etikleri sınıfları ve gelir durumlarına ait bilgilere ulaşılmak hedeflenmiştir.

(ii)-*Ahlakî Olgunluk Ölçeği*: Ay (2020) tarafından geliştirilen, geçerlik ve güvenirlik testleri yapılan bu ölçek aracılığıyla katılımcıların ahlakî olgunluk düzeyleri ölçülmüştür. Ölçek tek boyuttan meydana gelmiş olup 17 maddeden oluşmaktadır.

(iii)-*Hırs Ölçeği*: Katılımcıların hırs düzeylerinin tespiti için kullanılmıştır. Hirschi ve Spurr (2021) tarafından geliştirilen bu ölçek, Şahin ve Ayvaz (2025) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Hırs ölçeği tek boyuttan meydana gelmiştir. Toplam 5 maddeden oluşan bu ölçek, beşli likert tipinde bir ölçektir.

b.d. Verilerin Toplanması ve Analizi

Anket verilerinin analizi SPSS 25.0 istatistik programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde frekans (n), yüzde (%), ortalama ($\bar{X}$), standart sapma (SS), minimum ve maksimum değerler gibi tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Ahlakî olgunluk ile hırs arasındaki ilişkinin incelenmesinden önce verilerin normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadığı çarpıklık ve basıklık katsayıları üzerinden değerlendirilmiştir. Katsayıların -1,5 ile +1,5 aralığında yer alması, verilerin normal dağılıma uygun olduğunu göstermiş; bu nedenle analiz sürecinde parametrik istatistiksel teknikler tercih edilmiştir (Tabachnick & Fidell, 2013).

Örneklemin sosyo-demografik özelliklerine göre grup puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla iki gruplu karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t-testi, üç ve daha fazla grubu içeren karşılaştırmalarda ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Anlamlı farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Bon-

ferroni post hoc testi kullanılmıştır. Bonferroni yönteminin tercih edilmesinde, çoklu karşılaştırmalarda Tip I hata olasılığını kontrol altına alması ve grup ortalamaları arasındaki farklılıkların daha güvenilir biçimde değerlendirilmesine olanak sağlaması etkili olmuştur. Ahlaki olgunluk ile hırs arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Pearson korelasyon analizi kullanılmış; tüm analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Ahlaki Olgunluk Ölçeği ve Hırs Ölçeği'nin iç tutarlılık düzeylerini belirlemek amacıyla Cronbach's Alpha katsayıları hesaplanmıştır. Analiz sonucunda Cronbach's Alpha değeri Ahlaki Olgunluk Ölçeği için 0.818, Hırs Ölçeği için 0.839 olarak bulunmuştur. Her iki değer de kabul edilebilir güvenilirlik sınırı olarak kabul edilen $\alpha \geq 0.70$ ölçütünü karşılaması, ölçeklerin mevcut araştırma kapsamında güvenilir biçimde kullanılabileceğini göstermektedir.

b.e. Örneklemin Sosyo-Demografik Özellikleri

Bu araştırmanın evrenini, Batman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu evrenden tesadüfî örnekleme yöntemiyle seçilen 192 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem büyüklüğünün yeterliliği, G*Power programı aracılığıyla gerçekleştirilen a priori güç analiziyle değerlendirilmiştir. Nokta çift serili korelasyon modeli için iki yönlü test, $|r| = 0.26$ etki büyüklüğü, $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyi ve 0.95 güç düzeyi esas alınarak yapılan analizde gerekli minimum örneklem büyüklüğü 182 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada 192 katılımcıya ulaşılması, örneklem büyüklüğünün planlanan istatistiksel analizler için yeterli olduğunu göstermektedir.

Tablo-1:
Üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri

Sosyo-Demografik Özellikler	Alt Kategori	n	%
Cinsiyet	Kadın	123	64.1
	Erkek	69	35.9
Yaş	Ort $\pm$ Ss	21.22 $\pm$ 2.82	
Sınıf düzeyi	1.sınıf	80	41.7
	2.sınıf	51	26.6
	3.sınıf	34	17.7
	4.sınıf	27	14.1
Gelir durumu	Geliri giderinden az	55	28.6
	Geliri giderine eşit	116	60.4
	Geliri giderinden fazla	21	10.9

Tablo-1 incelendiğinde, araştırmaya katılan 192 üniversite öğrencisinin demografik özellikleri görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin

%64.1'inin kadın (n = 123), %35.9'unun erkek (n = 69) olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin yaş ortalaması 21.22 ± 2.82 olup, bu durum örneklemin büyük çoğunluğunun genç yetişkin bireylerden oluştuğunu göstermektedir. Sınıf düzeyine göre dağılım incelendiğinde, katılımcıların %41.7'sinin birinci sınıf, %26.6'sının ikinci sınıf, %17.7'sinin üçüncü sınıf ve %14.1'inin dördüncü sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Gelir durumuna göre, katılımcıların %60.4'ü gelirinin giderine eşit, %28.6'sı gelirinin giderinden az, %10.9'u ise gelirinin giderinden fazla olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu, örneklemin büyük kısmının ekonomik açıdan dengeli bir gelir-gider düzeyine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

c. Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın temel problemi ve alt problemleri doğrultusunda elde edilen nicel bulgular sunulmuştur. Bulgular, öncelikle katılımcıların ahlaki olgunluk ve hırs düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler üzerinden ele alınmış; ardından bu değişkenlerin sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşma durumu incelenmiştir. Son aşamada ise yaş, ahlaki olgunluk ve hırs değişkenleri arasındaki ilişkiler korelasyon analizi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Tablo-2:
Ahlaki olgunluk ve hırs ölçekleri puanları

Ölçek	n	Min	Maks	Ort	SS
Ahlaki Olgunluk	192	17.00	85.00	70.65	11.16
Hırs	192	5.00	25.00	18.99	3.92

Tablo-2 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin ahlaki olgunluk puanlarının 17.00 ile 85.00 arasında değiştiği ve ortalama puanın 70.65 ± 11.16 olduğu görülmektedir. Bu bulgu, üniversite öğrencilerinin genel olarak yüksek düzeyde ahlaki olgunluk sergilediklerini göstermektedir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin Hırs puanlarının 5.00 ile 25.00 arasında değiştiği, ortalama puanın ise 18.99 ± 3.92 olduğu belirlenmiştir. Bu durum, öğrencilerin hırs düzeylerinin orta-yüksek seviyede olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo-3:
Sosyo-demografik değişkenlere göre ahlaki olgunluk

Değişkenler	n	Ahlaki Olgunluk
Cinsiyet		$X \pm Ss$
Kadın	123	71.89 ± 8.87
Erkek	69	68.43 ± 14.17
Test / p	$t = 2.07, p = 0.039^*$	
Sınıf		
1.sınıf ^a	80	72.99 ± 7.07
2.sınıf ^b	51	67.88 ± 10.46

3.sınıf ^c	34	3.24 ± 6.22
4.sınıf ^d	27	65.67 ± 20.91
Test / p	F = 4.90, p = 0.003*	
Grup farkı	a,c>d	
Gelir Durumu		
Geliri giderinden az	55	69.24 ± 14.92
Geliri giderine eşit	116	71.03 ± 9.27
Geliri giderinden fazla	21	72.19 ± 9.23
Test / p	F = 0.71, p = 0.494	

Tablo-3 incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir ($t(190) = 2.07, p = 0.039$). Kadın öğrencilerin ahlaki olgunluk ortalaması (71.89 ± 8.87), erkek öğrencilerin ortalamasından (68.43 ± 14.17) anlamlı düzeyde yüksektir. Bu sonuç, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde ahlaki olgunluğa sahip olduklarını göstermektedir. Bu sonuca göre “Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır” hipotezi doğrulanmıştır.

Üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin sınıf değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir ($F(3,188) = 4.90, p = 0.003$). Ortalama puanlar incelendiğinde, 1. sınıf ($X = 72.99 \pm 7.07$) ve 3. sınıf ($X = 73.24 \pm 6.22$) öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin 4. sınıf ($X = 65.67 \pm 20.91$) öğrencilerine göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak, 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri 4. sınıf öğrencilerinden anlamlı düzeyde yüksektir. Elde edilen bu sonuç, sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinde kısmi bir düşüş eğilimi olabileceğini ortaya koymaktadır. Bu sonuca göre “Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır” hipotezi doğrulanmıştır.

Üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F(2, 189) = 0.71, p = 0.494$). Katılımcıların ortalama puanları incelendiğinde, geliri giderinden az olan öğrencilerin ortalamasının ($X = 69.24 \pm 14.92$), geliri giderine eşit olanların ($X = 71.03 \pm 9.27$) ve geliri giderinden fazla olanların ($X = 72.19 \pm 9.23$) ortalamalarına oldukça yakın olduğu görülmektedir. Bu bulgu, öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinin gelir durumuna göre benzer olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla ekonomik koşulların öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı söylenebilir. Bu sonuca göre “Katılımcıların ahlaki

olgunluk düzeyleri gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır” hipotezi doğrulanmamıştır.

Tablo-4:
Sosyo-demografik değişkenlere göre hırs

Değişkenler	n	Ahlaki Olgunluk
Cinsiyet		$X \pm Ss$
Kadın	123	18.93 ± 3.33
Erkek	69	19.09 ± 4.82
Test / p	$t = -0.26, p = 0.797$	
Sınıf		
1.sınıf ^a	80	19.63 ± 3.29
2.sınıf ^b	51	19.00 ± 3.98
3.sınıf ^c	34	18.79 ± 2.42
4.sınıf ^d	27	17.33 ± 6.17
Test / p	$F = 2.39, p = 0.041$	
Grup farkı	$a > d$	
Gelir Durumu		
Geliri giderinden az	55	18.73 ± 4.85
Geliri giderine eşit	116	19.02 ± 3.60
Geliri giderinden fazla	21	19.52 ± 2.89
Test / p	$F = 0.32, p = 0.728$	

Tablo-4’e göre hırs puanları açısından kadın (18.93 ± 3.33) ve erkek öğrenciler (19.09 ± 4.82) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(190) = -0.26, p = 0.797$). Bu bulgu, öğrencilerin cinsiyetlerine göre hırs düzeylerinin benzer olduğunu göstermektedir. Bu bulguya göre “Katılımcıların hırs düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.” hipotezi doğrulanmamıştır.

Üniversite öğrencilerinin hırs düzeylerinin sınıf değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir ($F(3,188) = 2.39, p = 0.041$). Ortalama puanlar incelendiğinde, 1. sınıf öğrencilerinin ($X = 19.63 \pm 3.29$) hırs düzeylerinin, 4. sınıf öğrencilerinin ($X = 17.33 \pm 6.17$) hırs düzeylerinden anlamlı biçimde yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya göre “Katılımcıların hırs düzeyleri sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.” hipotezi doğrulanmıştır.

Bulgulara göre, birinci sınıf öğrencilerinin hedefe ulaşma isteği, başarı motivasyonu ve rekabet eğilimlerinin üst sınıf öğrencilerine kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu durum, öğrencilerin üniversiteye yeni başladıkları dönemde akademik ve kişisel hedeflere ulaşma konusundaki motivasyonlarının daha güçlü olduğunu, ancak sınıf düzeyi ilerledikçe bu motivasyonun kısmen azaldığını göstermektedir. Öğrencilerin son sınıfa geldiklerinde hırs düzeylerinin düşmesinin sebebi, Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde verilen eğitimin ağırlığı olabilir. Ayrıca verilen emeklerin

karşılığının yeterince alınmayacağı inancı da buna sebep olmuş olabilir.

Üniversite öğrencilerinin hırs düzeylerinin gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($F(2,189) = 0.32$, $p = 0.728$). Katılımcıların ortalama puanları incelendiğinde, geliri giderinden az olan öğrencilerin $X = 18.73 \pm 4.85$, geliri giderine eşit olanların $X = 19.02 \pm 3.60$ ve geliri giderinden fazla olanların $X = 19.52 \pm 2.89$ puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir. Bu bulgu, öğrencilerin hırs düzeylerinin gelir durumuna göre benzer olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla ekonomik koşulların, öğrencilerin başarıya ulaşma isteği, rekabet güdüsü veya hedefe yönelik çabaları üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Bu bulguya göre “Katılımcıların hırs düzeyleri gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır” hipotezi doğrulanmamıştır.

Tablo-5:
Yaş ile ahlaki olgunluk ve hırs düzeyleri arasındaki ilişki
(pearson korelasyon analizi)

Değişkenler		Yaş	Ahlaki Olgunluk
Ahlaki Olgunluk	r	-0.315**	
	p	0.000	
Hırs	r	-0.295**	0.634**
	p	0.000	0.000

Tablo-5 incelendiğinde, değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Yaş ile ahlaki olgunluk arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -0.315$, $p < 0.01$). Bu bulgu, yaş arttıkça bireylerin ahlaki olgunluk düzeylerinde hafif bir azalma eğilimi olabileceğini göstermektedir. Bu ilişkinin potansiyel nedeni, özellikle üniversite yaşamı bağlamında, ileriki yaşlardaki öğrencilerin maruz kaldığı yoğun sosyal ve akademik zorluklar olabilir. Sistemin karmaşıklıklarına ve toplumsal adaletsizliklere daha fazla tanık olmak, bu bireylerin daha pragmatik bir tutum benimsemelerine, hatta iyimserliklerini yitirmelerine yol açmış olabilir. Bu durum, literatürde 'ahlaki yorgunluk' olarak adlandırılabilir. Bu duruma karşılık gelebilir. Bu sonuca göre “Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır” hipotezi doğrulanmıştır.

Yaş ile hırs arasında da negatif yönde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = -0.295$, $p < 0.01$). Bu durum, yaş ilerledikçe bireylerin hırs düzeylerinin azalma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu azalmanın altında yatan sebep, ahlaki olgunluk ile ilgili olarak belirtilen mekanizmaya benzer şekilde, artan yaşam tecrübesi ve tanık olunan adaletsizliklerin bireyin motivasyonunu ve hevesini azaltması olabilir. Bu sonuca göre “Ka-

tılımcıların hırs düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır” hipotezi doğrulanmıştır.

Ahlaki olgunluk ile hırs arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = 0.634$, $p < 0.01$). Bu sonuç, ahlaki olgunluk düzeyi arttıkça bireylerin hırs düzeylerinin de arttığını, yani ahlaki değerlere sahip bireylerin hedefe ulaşma ve başarı isteğinin daha güçlü olabileceğini göstermektedir. Bu bulgunun olası sebebi; ahlaki olgunluğun, hırsı yıkıcı 'ihtiras' boyutundan çıkarıp, etik sınırlar içinde kalan, yapıcı 'azim' niteliğine dönüştürmesi olabilir. Yüksek ahlaki olgunluğa sahip bireyler, hırslarını yalnızca kişisel çıkar için değil, aynı zamanda toplum için faydalı, yüce amaçlara yönlendirerek bu motivasyonlarını meşrulaştırır ve güçlendirirler. Başka bir ifadeyle, ahlaki çerçeve, hırsın kötüye kullanım riskini ortadan kaldırarak onun bireysel ve toplumsal faydaya hizmet eden güçlü bir itici güç olarak işlev görmesini sağlamaktadır. Elde edilen bulgular neticesinde “Ahlaki olgunluk ile hırs arasında negatif yönde bir ilişki vardır. Ahlaki olgunluk düzeyi yükseldikçe hırs düzeyi azalmaktadır” temel hipotezi doğrulanmamıştır. Ayrıca elde edilen bu bulgular, çalışmanın temel araştırma problemi olan “Ahlaki olgunlukla hırs arasında bir ilişki var mı? Bir ilişki varsa bu ilişkinin yönü nedir?” sorularına açık ve doğrudan bir yanıt sağlamıştır.

d. Yorum ve Tartışma

Araştırmanın bulguları, ahlaki olgunluk ile hırs arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ahlaki olgunluk düzeyi arttıkça hırs düzeyi de artmaktadır. Tespit edilebildiği kadarıyla, literatürde ahlaki olgunluk ve hırs değişkenlerini doğrudan karşılaştıran sınırlı sayıdaki çalışmadan biri olan bu araştırma, konuyu din psikolojisi zemininde ele alması bakımından özgün bir nitelik taşımaktadır. Bununla birlikte, araştırmanın belirli bir örneklem grubuyla sınırlı tutulmuş olması ve verilerin belirli ölçeklerle toplanması, sonuçların genellenebilirliği açısından bir sınırlılık teşkil etmektedir.

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde, ahlaki olgunluk düzeyinin cinsiyet, yaş ve sınıf gibi sosyo-demografik değişkenlere göre anlamlı farklılıklar gösterdiği; ancak gelir durumu sosyo-demografik değişkenine göre ise herhangi bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Buna göre araştırmanın bulguları, ahlaki olgunluk düzeyinin kadınlarda daha yüksek olduğunu göstermektedir. Memiş ve Demiralay'ın (2025: 27) ilahiyat fakültesi öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada da kadınların daha yüksek bir ahlaki olgunluğa sahip olduğu görülmektedir. Aynı şekilde Şengün'ün (2008: 124) ve Kaba'nın (2025: 138) yaptığı çalışmalarda da kız lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin erkek lise öğrencilerinin

ahlaki olgunluk düzeylerinden daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Ancak Çetinkaya ve Memiş'in (2025: 132-133) yaptığı çalışmada cinsiyetin ahlaki olgunlukta bir rol oynamadığı ortaya konmuştur. Demirci'nin (2014: 75) yaptığı çalışmada da ahlaki olgunlukta cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmanın bulgularına göre ahlaki olgunlukla yaş arasındaki ilişki anlamlı derecede negatif yöndedir. Buna göre yaş yükseldikçe öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinde hafif bir azalma eğilimi vardır. Bu sonuç, Demirci'nin (2014: 75) çalışmasıyla örtüşmektedir; Demirci, katılımcıları '25-39 yaş arası' ve '40-59 yaş arası' olarak gruplandırmış ve 25-39 yaş grubunun ahlaki olgunluk düzeyinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu saptayarak, mevcut çalışmaya benzer şekilde, yaş ilerlemesiyle ahlaki olgunluğun azaldığını göstermiştir. Öte yandan, Kaba'nın (2025: 139) lise öğrencileri üzerinde yürüttüğü çalışma, yaşın ahlaki olgunluk düzeyi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını ortaya koymuştur. Memiş ve Demiralay'ın (2025: 27) yaptığı çalışmada ise farklı bir sonuç elde edilmiştir. Onların çalışmasında 24 yaş ve üstü olanların ahlaki olgunluk puanları, yaşları 22 ve 20 yaş ve altı olanların puanlarından daha yüksek çıkmıştır.

Araştırmanın sonuçları 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin 4. sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre, sınıf düzeyi yükseldikçe ahlaki olgunluk düzeyi azalmaktadır denilebilir. Kaya ve Aydın'ın (2011:29) yaptığı araştırma sonuçları da bu çalışmanın sonuçlarına benzer olarak 1. Sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri 4. sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinden daha yüksektir. Ancak Kaya ve Aydın'ın çalışmasında bu çalışmadan farklı olarak 1. Sınıf öğrencilerinin puanları 2. sınıf öğrencilerinin puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Bu çalışmaya benzer olarak Kaya ve Aydın'ın çalışmasında da sınıf düzeyi yükseldikçe ahlaki olgunluk düzeyi düşmektedir. Mevcut çalışmanın sonuçları, Memiş ve Demiralay'ın (2025: 27) sınıf düzeyinin ahlaki olgunlukta farklılıklara yol açtığını gösteren çalışmasıyla kısmen örtüşmektedir. Ancak, Memiş ve Demiralay'ın çalışmasında İlahiyat 4. sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri, İlahiyat 2. sınıf öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur; dolayısıyla bu sonuç, mevcut araştırmanın sınıf düzeyleri arasındaki ilişkiye dair bulgularından farklılık göstermektedir. Öte yandan, Kaba'nın (2025: 139) lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmanın sonuçları ise sınıf düzeyinin ahlaki olgunluk düzeyi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermektedir.

Çalışmadan elde edilen verilere göre gelir durumu ahlaki olgunluk düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Bu bulgu, din psikolojisi literatüründeki çeşitli araştırmaların sonuçlarıyla paralellik arz etmektedir. Kaba'nın (2025: 141-142), Kaya ve Aydın'ın (2011:30-31) ve Memiş ve Demiralay'ın (2025: 26) yaptıkları çalışmalarda da gelir durumunun ahlaki olgunluk düzeyine bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Ancak, Demirci'nin (2014: 76) çalışmasında bu genel eğilimden farklı bir sonuç elde edilmiş olup, orta ekonomik düzeye sahip katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerinin, diğer ekonomik düzeydeki katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çalışmanın ampirik bulguları, Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin hırs düzeylerinin bazı sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaştığını, ancak bazı değişkenler açısından bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Elde edilen sonuçlar cinsiyet değişkeninin öğrencilerin hırs düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadığını göstermiştir. Yaş değişkeninin hırs düzeyi üzerinde negatif yönde anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, katılımcıların yaşı ilerledikçe hırs düzeylerinde bir düşüş eğilimi olduğunu işaret etmektedir. Katılımcıların sınıf düzeylerinin hırs düzeyi puanları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Spesifik olarak, Sağlık Bilimleri Fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin hırs puanlarının, 4. sınıf öğrencilerinin puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Katılımcıların gelir düzeyleri ile hırs düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Hırs düzeyinin cinsiyet, yaş, sınıf ve gelir durumu gibi sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyen literatürde başka bir araştırmaya ulaşamaması nedeniyle, çalışmanın bu bölümünde yalnızca elde edilen ampirik bulguların sunulması ile yetinilmiştir. Bu durum göz önüne alındığında, mevcut çalışma ilgili literatürdeki bu boşluğu doldurma yolunda atılmış önemli bir ilk adım niteliği taşımaktadır. Bulgular, hırsın her zaman olumsuz bir tutku olmadığını, aksine ahlaki olgunlukla birleştiğinde erdemli hedeflere ulaşmayı kolaylaştıran bir motivasyon kaynağına dönüşebileceğini göstermektedir. Bu durum yüksek ahlaki düzeye sahip bireylerin, inandıkları doğruları hayata geçirme noktasında sergiledikleri kararlılıkla açıklanabilir. Bir diğer ifadeyle; ahlaki olgunluk yükseldikçe, bireyin bu olgunluğu toplumsal faydaya ve somut başarılarla dönüştürme isteği (hırsı) de tetiklenmektedir.

S o n u ç

Bu makalede, üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri ile hırs düzeyleri arasındaki ilişkinin yönü ve niteliği ampirik veriler ışığında

incelenmiş; elde edilen bulgular, söz konusu iki değişken arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç, hırsın her koşulda ahlaki gelişimi zayıflatan bir eğilim olarak değil; belirli etik ve değer çerçeveleri içinde yapılandığında, bireyin hedef yönelimli motivasyonunu güçlendiren bir dinamik olarak işlev görebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, hırsın ahlaki olgunlukla çatışan değil, aksine onun tarafından düzenlenen ve dönüştürülen bir psikolojik yapı olarak ele alınmasının daha isabetli olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada sosyo-demografik değişkenlere ilişkin bulgular incelendiğinde, ahlaki olgunluk düzeylerinin cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı biçimde farklılaştığı; buna karşılık gelir durumu değişkeninin ahlaki olgunluk üzerinde anlamlı bir etki oluşturmadığı belirlenmiştir. Kadın öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olması, literatürdeki bazı çalışmalarla örtüşmekte; yaş ve sınıf düzeyi ilerledikçe ahlaki olgunlukta gözlenen kısmi düşüş eğilimi ise üniversite yaşamının yapısal ve psiko-sosyal yükleriyle ilişkili olabilecek yeni tartışma alanları açmaktadır. Bu bağlamda, ahlaki olgunluğun durağan değil, bağlamsal etkilere duyarlı bir gelişim süreci olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Hırs değişkenine ilişkin bulgular, cinsiyet ve gelir durumunun hırs düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını; buna karşın yaş ve sınıf düzeyi arttıkça hırs düzeylerinde azalma eğilimi ortaya çıktığını göstermektedir. Özellikle birinci sınıf öğrencilerinin hırs düzeylerinin üst sınıflara kıyasla daha yüksek olması, üniversiteye başlangıç dönemindeki hedef belirleme, başarı beklentisi ve rekabet motivasyonunun zamanla zayıflayabildiğini düşündürmektedir. Bu durum, yükseköğretim sürecinde öğrencilerin motivasyonel kaynaklarının sürdürülebilirliğini destekleyecek psikolojik ve pedagojik düzenlemelere duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

Çalışmanın en dikkat çekici bulgularından biri, ahlaki olgunluk ile hırs arasındaki ilişkinin negatif değil, pozitif yönde olmasıdır. Bu sonuç, araştırmanın başlangıcında kurulan temel hipotezin doğrulanmadığını; ancak daha bütüncül ve açıklayıcı bir kavramsal çerçevenin gerekliliğini ortaya koyduğunu göstermektedir. Ahlaki olgunluk düzeyi yüksek bireylerin, hırslarını yıkıcı bir ihtiras biçiminde değil; etik sınırlar içinde kalan, toplumsal faydayı önceleyen ve hedef odaklı bir azim şeklinde yapılandırıbildikleri anlaşılmaktadır.

Bu çalışma özelinde konuya ilişkin aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1-Din psikolojisi literatüründe sınırlı biçimde ele alınan hırs kavramının, ahlaki olgunluk, dini yönelim, değer temelli dindarlık ve motivasyonel yapılarla ilişkisini inceleyen nicel ve nitel araştırmaların artırılması önerilmektedir.

2-Bu çalışmanın örneklemini belirli bir fakülteyle sınırlı olduğundan, benzer araştırmaların farklı üniversitelerde, farklı fakülte türlerinde ve daha geniş örneklemlemlerle yürütülmesi, elde edilen bulguların genellenebilirliğini güçlendirecektir.

3-Ahlaki olgunluk ile hırs arasındaki pozitif ilişki dikkate alınarak, hırsın yapıcı yönlerini destekleyen psiko-eğitsel, manevi danışmanlık ve rehberlik temelli müdahale programlarının geliştirilmesi ve etkililiklerinin deneysel desenlerle test edilmesi önerilmektedir.

4-Gelecek çalışmalarda, ahlaki olgunluğun hırs üzerindeki düzenleyici veya aracı rolünü test eden yapısal eşitlik modellerine dayalı analizlerin kullanılması, bu iki değişken arasındaki ilişkinin psikolojik mekanizmalarını daha derinlemesine açıklama imkânı sağlayacaktır.

Beyanlar & Bildirimler | Statements & Declarations –

Etik Onay | Ethical Approval

Bu çalışma, Süleyman Demirel Üniversitesi Üniversite Etik Kurulu Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 06.05.2025 tarih ve 170/10 sayılı kararıyla kapsam ve uygulama açısından etik ilkelere ve insan haklarına uygun bulunmuştur.

This study was found ethically appropriate in terms of its scope and implementation, and compliant with ethical principles and human rights, by the decision dated 06 May 2025 and numbered 170/10 of the Social and Human Sciences Ethics Committee of Süleyman Demirel University, University Ethics Committee.

Araştırma Etiği Beyanı | Research Ethics Statement

Bu çalışma, uluslararası akademik etik ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür.

This study was conducted in accordance with international academic ethical principles.

Bilgilendirilmiş Onam | Informed Consent

Bu çalışma için bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Informed consent was obtained for this study.

Katılım Onayı | Consent to Participate

Bu çalışma için katılımcılardan gönüllü katılım onayı alınmıştır.

Voluntary consent to participate was obtained from all participants in this study.

Yayın Onayı | Consent for Publication

Yazar(lar), bu makalenin yayınlanmasına tam onay vermektedir.

The author(s) give their full consent for the publication of this article in its current form.

Çıkar Çatışması | Conflict of Interest

Yazar(lar), bu makalenin araştırma, yazarlık ve/veya yayınıyla ilgili herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

The author(s) declare no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Rekabetçi Çıkarlar | Competing Interests

Yazar(lar), bu araştırmaya ilişkin herhangi bir rekabetçi menfaatlerinin bulunmadığını belirtir.

The author(s) declare that they have no competing interests.

Şeffaflık Beyanı | Transparency Statement

Yazar(lar), çalışmanın tüm aşamalarında şeffaflık ilkesine bağlı kalmışlardır.

The author(s) confirm that transparency principles were followed at all stages of this research.

Finansman | Funding

Bu çalışma herhangi bir finansal destek almamıştır.

This research received no financial support.

Veri Paylaşımı ve Erişilebilirlik | Data Availability & Accessibility

Bu çalışmada elde edilen veriler, katılımcı gizliliğini koruma amacıyla kamuya açık olarak paylaşılmamıştır.

The data obtained in this study have not been made publicly available in order to protect participant confidentiality.

Yazar Katkıları | Author Contributions

Kavramsallaştırma: SK-MNK; Literatür Taraması: SK; Veri Toplama: SK; Veri Analizi: SK; Yazım – Taslak: SK; Yazım – Gözden Geçirme ve Düzenleme: SK-MNK.

Conceptualization: SK-MNK; Literature Review: SK; Data Collection: SK; Data Analysis: SK; Writing – Draft: SK; Writing – Review – Editing: SK-MNK.

Özgünlük Beyanı | Statement of Originality

Bu makale, özgündür.

This article is original.

Çalışma Sınırlılıkları | Study Limitations

Bu araştırmanın bazı metodolojik sınırlılıkları bulunmaktadır ve gelecekteki çalışmalar için öneriler içermektedir.

This study has some methodological limitations and provides recommendations for future research.

Açık Bilim Beyanı | Open Science Statement

Bu çalışma, açık bilim ilkelerine uygun olarak yürütülmüş ve verilerin paylaşımı araştırma etik kuralları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

This study was conducted in compliance with open science principles, and data sharing has been evaluated within the framework of research ethics guidelines.

Erişim Politikası | Access Policy

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı altında yayınlanmıştır.

This article is published under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license.

Telif Hakkı ve Lisans | Copyright & License

Yazar(lar), makalenin telif hakkını elinde tutar ve CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayınlanmasını kabul eder.

Author(s) retain the copyright of their work, which is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license.

Kaynaklar

Ahmed, O. I. (2023). *Spor yapan ve yapmayan ortaokul öğrencilerin hırs düzeyleri ile bilişsel zekâ düzeylerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Ay, M. F. (2020). Ahlaki olgunluk ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Bilimname*, 43, 349-364.

Baymur, F. B. (2020). *Genel psikoloji*. İnkılâp Kitapevi.

Berktaş, M. & Öztürk, E. (2023). Erol Güngör perspektifinden ahlâk ve ahlâkın toplumsal önemi. *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10(19), 165-184.

Çağrı, M. (1989) ‘Ahlak’ maddesi. [içinde] TDV İslâm Ansiklopedisi-2, (ss. 1-9). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Çağrı, M. (1998). ‘Hırs’ maddesi. [içinde] TDV İslâm Ansiklopedisi 17, (ss. 383-384). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Çetin, M. & Kırıl, B. (2023). Yönetici ve öğretmen perspektifinden eğitim örgütlerindeki mesleki hırs. *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(3), 1689-1707.

Çetin, M. (2022). *Yönetici ve öğretmen perspektifinden eğitim örgütlerindeki mesleki hırs*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çetinkaya, M. N. & Memiş, M. (2025). Çocukluk çağı travmalarının ahlaki olgunluk üzerindeki etkisi: Isparta örnelemi. *Türk Din Psikolojisi Dergisi*, 11, 119-144.

Demirci, E. (2014). *Ahlâki olgunluk ve dindarlık arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dölek, A. (2003). Sünnet ışığında hırs hastalığı ve korunma yolları. *HRÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11(6), 50-76.

Dündar, M. (2022). Kur’an’da “Kâbil-Hâbil kıssası” bağlamında hırs meselesinin tahlili. *Journal of Islamic Research*, 33(2), 617-636.

Güngör, E. (1997). *Ahlak psikolojisi ve sosyal ahlak*. Ötüken Neşriyat.

Hirschi, A. & Spurk, D. (2021). Striving for success: Towards a refined understanding and measurement of ambition. *Journal of Vocational Behavior*, 127, 1-15.

Hökelekli, H. (2011). *Psikolojiye giriş*. Düşünce Kitabevi.

Kaba, Y. (2025). *Lise öğrencilerinin duygusal zekâ ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kalkan, S. (2024). *Üniversite öğrencilerinde dindarlıkla akademik başarı düzeyi arasındaki ilişki üzerine bir araştırma: Süleyman Demirel Üniversitesi örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, M. & Aydın, C. (2011) Üniversite öğrencilerinin dini inanç ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 30, 15-42.

Kur'an-ı Kerim Meali (2010). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Memiş, M. & Demiralay, A. İ. (2025). Sosyal medya kullanım amaçları ile ahlaki olgunluk arasındaki ilişki üzerine nicel bir araştırma. *Türk Din Psikolojisi Dergisi*, 11, 11-38.

Özdemir, H. A. (2005). *Moğol istilas Cengiz ve Hülagü dönemleri*. İz Yayıncılık.

Pamukoğlu, O. (2021). *Hitler - Führer ve Naziler*. İnkılâp Kitabevi.

Şahin, E. S. & Ayvaz, A. (2025). Hırs Ölçeği'nin (HÖ) Türk kültürüne uyarlanması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 29(1), 164-174.

Şengün, M. & Kaya, M. (2007). Ahlaki olgunluk ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24-25, 51-64.

Şengün, M. (2008). *Lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin bazı kişisel değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.

TDK. (2025). *Güncel Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr>. (Erişim: 18 Ekim 2025).

Yalçın, M. (2024). *Üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

